

ANTONII Goueani

D E

IVRE ACCRESCENDI

LIBER,

A D

ANDREAM GOVEANVM

FRATREM.

TOLOSÆ,

Ex Prælo Guidonis à Boudeuille.

M. D. XLV.

L O C I
P A N D E C T A R V M
*in hoc Libro præcipue
explicati.*

I	Re coniuncti,	De leg. ij. Pauli.
II	Aequissimū. §. si duo,	De bon. pol. sec. ta.
III	Mulieri & Titio,	De cond. & demō. Pap.
IV	Idem Sabinus. §. j.	De Hær. initit. Vlp.
V	Hæredes sine,	Eod. tit. lab.
VI	Si duobus. §. ult.	De leg. ij. Pau.
VII	Vtrum,	De rebus dub. Caij.
VIII	Mæuio dimidiām,	De leg. ij. Mod.
IX	Si ita quis,	De hær. inst. Pau.
X	Si duobus,	De usuf. accres. Iul.
XI	Papinianus,	Ad S.C Trebel. Vlp.
XII	Si Titio & Mæuio. §. j.	De leg. ij. Vlp.
XIII	Sed cum patrono,	De bon. pol. Pau.
XIV	Lex. j. de usuf. accres. §. j. & ij.	Vlp.
XV	Et Proculo,	De leg. ij. Cel.
XVI	Verum §. si seruo,	Pro socio. Vlp.
XVII	Si tibi proprietas,	De usuf. accres. Iul.
XVIII	Interdum,	Eod. tit. Vlp.
XIX	Si duo patroni,	De iurecurando. Vlp.

ANTONIVS

GOVEANVS

Andreae Goueano

Fratri

S.

VM multæ res in iure
ciuiline quaquam satis ad-
huc explicatæ sint, tum
per obscura Andrea fra-
ter quæstio est de iure accrescendi. De
qua literis tam uariæ p̄ditæ sunt, tamque
discrepantes sententiæ, ut non leue ope-
ræ pretium facturum me existimauerim, si
dere tam incerta certi aliquid afferre pos-
sem. Studiose itaque Pandectarum locis

A ij

ijs qui quæstionis huius proprij uideban-
tur, cōquisitis, nostroq̄ adhibito ordine,
illud efficere conati sumus ne qua magna
in parte hac iuris superesset dubitatio.

Quicquid id autem est quod effecimus,
tibi damus dicamusq̄ natura atque ani-
mo fratri, beneficijs parenti. Vale.

Tolosæ. Id. Aug.

Si tuus manu[m] p[re]dictu[m]
vult, mihi mande[m] q[uo]d
ad uerba[m] tuu[m] uocione
et q[uo]d, q[uo]d p[re]dictu[m] tuu[m] el[icit]is q[uo]d ap[er]tu[m]
sup[er]mis, q[uo]d p[re]dictu[m] tuu[m] uocione
et q[uo]d tuu[m] non in dictione[m] uocione
q[uo]d tuu[m] non in dictione[m] uocione
q[uo]d tuu[m] non in dictione[m] uocione
q[uo]d tuu[m] non in dictione[m] uocione

p. A

ANTONIJ
Goueani
DE
IVRE ACCRESCENDI
Liber.

V S accrescendi , de quo scribere proposuimus , sic uidetur posse non male definiri , esse ius quo ei qui partem rei aliquius suam fecit , pars altera sine nouo ullo iure acquiritur .

Quæ definitio quia tota hanc quæstionem continet , exponenda initio est , sed crassa , ut aiunt , Minerua . Dicimus igitur Iure accrescendi ei qui partem acquisiuit partem alteram acquiri , ut illud significemus , ius hoc personale esse , qn ei qui partem acquisiuit , non acquisitæ parti pars accrescit : si enim quam acquisiuisti partem , aut alienes , aut iudicio amittas , non minus idcirco pars tibi altera accrescat . Antequam autem tuam ipse partem acquiras , alienam acquirere non

A iii

possis : acquiris uero aut per te, aut per eum qui
iuri tuo subiectus est: nam & inter plures dominos
qui per coēm seruū acquirunt , aut ius hoc accre-
scendi, aut huic cognatum , atq; affine non decre-
scendi reperitur. Quid si partem tuam Titio tra-
dideris, itaq; Titius eam acquisierit: habebit ne Ti-
tius ius accrescendi ? & magis est ut non habeat.
neque enim ab eodem cepit Autore à quo & is
cuius pars uacat. Hæredi tamen tuo accrescit: ea-
dem nanq; Hæredis & Testatoris persona est. Sine
nouo ullo iure eo addidimus , ut inter patronum
& hæredem liberti nō esse ius hoc significaremus
cum patrono repudiantis scripti hæredis pars sine
noua bonorum possessione non acquiratur . Quæ
omnia ex sequētibus plane intelligentur. Fere au-
tem ius hoc inter coniunctos est, cohæredes, colle-
gatarios, plures dominos qui per cōmunem seruū
acquirunt: est & simile aliquid inter fructuarium
& proprietarium: de quibus omnibus in hoc com-
mentario scribemus, eo quo diuisimus ordine: scri-
bemus autem ad modum. Principio igitur de con-
iunctis. Iulius Paulus ait , Re coniuncti uiden-
tur non etiam uerbis , cum duobus separatim
eadem res legatur. Item uerbis non etiam re, Titio
& Seio fundum æquis partibus do lego: quoniam
semper partes habent legatarij . Præfertur igitur
omnino cæteris qui & re & uerbis coniunctus est.
Quod si re tantum , constat non esse potiorem.

Si uero uerbis coniunctus sit, re autem non, quæ
stionis est an coniunctus potior sit. & magis est ut
ipse præferatur. Triplicem ostendit Paulus con-
iunctionem, re tantum, re & uerbis, uerbis tātum.
Re tantum hoc modo, Titio fundum Seianum do-
lego, Sempronio eundem fundum do lego : hos
enim in eandem rem uocatos à Testatore, uerbo-
rum nulla iungit complexio. Re & uerbis sic, Ti-
tio & Sempronio fundum illum æquis partibus
do lego : uideri enim non possunt coniuncti re
quibus assignatae attributæq; à Testatore sunt
partes. Coniuncti maxime sunt qui & re & uerbis
coniuncti sunt : quorum si alter aut legatum re-
pudiet, aut ante moriatur quam dies legati cedat,
aut sibi uero & alteri legato ascripto in Libo-
nianum inciderit, alter in ea parte personis om-
nino cæteris præferatur. Re autem & uerbis con-
iuncti intelligendi sunt non modo qui sic con-
iunguntur, Titius & Mæuius ex parte dimidia
hæredes sunt, sed & iij, Titius Mæuiusq; ex
parte dimidia hæredes sunt : uel, Titius cum
Mæuio ex parte dimidia hæredes sunt. Sed &
detractis ijs articulis ET QVE CVM in-
terdum tamen coniuncti accipiuntur, ueluti,
L. Titius, P. Mæuius ex parte dimidia hæredes
sunt : uel ita, L. Titius P. Mæuius hæredes sun-
to : Sempronius ex parte dimidia hæres esto: ut
Titius & Mæuius ueniant in partem dimidiæ,

coniunctique re & uerbis esse uideantur : Non
tamen quod ad ius accrescendi, uti postea docebi
mus. Quid si duos sic instituas, L. Titius & P. Mæ-
uius hæredes sunto , eruntne ij re & uerbo con-
iuncti ? An nihil intererit sic instituas Titius &
Mæuius hæredes sunto, an sic , Titius hæres esto,
Mæuius hæres esto? & quod ad ius quidem accre-
scendi attinet,nihil uidetur interesse. hæredi enim
scripto utique pars hæreditatis accrescit. Quid si
Titio des substitutum, an Mæuius, siue hoc siue illo
modo institueris, præferetur? Et uerius est præfer-
ri. Generaliter nanque definit Vlp . lib. xxx. ad
ed. si duo sint hæredes instituti Primus & Secun-
dus, & Secundo Tertius substitutus, omittente Se-
cundo bonorum possessionem Tertiū succedere.
Et Julianus lib. xxv. Dig. scribit, si duobus hæredi-
bus institutis deducto usuf. proprietas legetur,
non habere hæredes ius accrescendi. Non æstima-
bitur itaque coniunctio in ijs qui generaliter pu-
reç sunt hæredes instituti : nihil enim habent,
quod si coniunctio absit, non habeant . Tum con-
iunctio æstimabitur , cum sic institueris, Primus
ex parte dimidia, Secundus & Tertius ex parte di-
midia hæredes sunto. Nam si Tertio Quartū sub-
stitueris, nisi utroque repudiante, ad Tertij partem
Quartus uix admittatur . obstat enim Secundus
qui ad uicem coniuncti, in eo in quo coniuncti
sunt, proxime accedere uidetur: cum & alteri ap-

posita conditio non impleta utriusque noceat, & alteri remissa, utriusque remissa uideatur. Neque contra nos illud facit quod coniunctus lege, uolunta- te demortui quæ plus quam lex potest polletq; substitutus dicitur adiuuari. Id enim Testatorem uelle interpretamur, ut quem coniuncto dat substitutum, utroque demum repudiante, qñ ante nō potest, admittatur. Sed ad totum ne semissem, an ad partē? Et probabile uideatur cum Primo ita diuisurū, ut Secundi pars utriusque pro portione tanquam cohæredibus accrescat, Tertij integrā ipse partem ferat. Re igitur uerbōq; coniunctus etiam substituto potior erit, si modo quod ad ius accre- scendi attinet, coniunctus sit. Omnibus igitur omnino personis præferetur, quo cunque tandem iure nitantur. Re uero duntaxat coniunctus quemadmo dum re uerbis que coniuncto, ita & substituto (Substitutum autem tam in hereditate, quam in legato accipimus) cedit. Iure tamen utitur accrescendi. Cum enim sic lego, Titio fundum illum do lego, Mauro eundem fundum do lego, duobus eo uoto eaq; mente fundum eundem relinquo, ut ad legatum uterque perueniat, concur- rantque ambo in eodem illo fundo: eoque re illos uideor coniungere: si ad legatum alter non per- ueniat, tum uero uti ad collegatarium fundus solidus pertineat. Quod diligenter notandum est. si enim primum illud Testatorem noluisse dici-

mus , ut singuli solidum habeant, alter rem, alter estimationem ferat : quod si est, ne coniuncti quidem dici posse uideantur, quibus ita eadem legata res est. Dicendum igitur rursus est quod minuisse perpetuo oporteat, re cōiunctis ea mente rem eandem legari, primum ut concurrent, partemque suam quisque auferat, tum uero uti repudiante altero legatum, solidū alter habeat. Quare inter eos uerum erit ius accrescendi, non ius non decrescēdi: accrescit enim certe quod acquisitum nondum est, non decrescit quod acquisitum non amittitur. Cum igitur cōiuncti pars nunc demum eo repudiante mea fiat , magis est ut accrescere , quam non decrescere dicatur . Nam si in coniunctis re tantum, ius esse non decrescēdi dicimus, quamobrem idem in coniunctis re & uerbo non statuimus, quibus etiam solidum prima fronte assignare Testator uidet? Quod si est, nulla coniunctio ius inducit accrescendi . Quare quod Imperator scribit si pluribus disiunctim res eadem legata sit & in ijs Titio, Titiusq; primus uendicarit , superuenientibus alijs Titij legatum minui, intelligendum sic erit, ut prima fronte minui uideatur. Nam quemadmodum sermo Testatoris prima specie, ut eodem loco scribit Imperator , solidum omnibus uidetur assignare, ita concurrentibus cæteris , eius qui primus accepit minui legatum uidetur : & non concurrentibus non uidetur

augeri: sed uere si cogitare uolumus, neque Testator solidum omnes habere uoluit, neq; diminuitur alijs concurrentibus legatum, & non concurrentibus augetur: ita enim qui primus uendicat, legatum facit totum suum, si nemo præterea uendicet: nam si pure suum facit, quomodo ei inuitio pars eripi potest? Totum igitur idcirco uendicat primus, quia nō appetet qua ex parte debeat uendicare: non appetet autem quia à Testatore expressū non est. Coniuncti autem re sunt non etiam uerbo quibus eadem res separatim legatur: separatim autem legatur quod singulis per se legatur. Si enim dicas L. Titio, P. Mævio fundū illum do lego, non leges separatim, quia non seorsum singulis, sed duobus coniunctim. Quid si in alia testamenti parte Titio, in alia Mævio, aut Titio in testamento, Mævio in codicillis ad testamentum factis eadem legata res sit, erunt ne coniuncti re Titius & Mævius? & magis est ut coniuncti re sint, quibus in eodem testamento eadem legata res fuerit: in eodē porro testamento legatū etiā intelligitur, quod in codicillis ad testamentum factis relictum est: quos partem esse testamenti conuenit. Non ergo exigitur uti continenter & sine interuallo legemus ijs quos re coniuctos uolumus. Quid si sic dicas, à Titio hærede Seio fundum illum lego, à Caio hærede eundem Mævio fundum lego, erūt ne cōiuncti re Seius & Mævius? Sed uix

est ut coniuncti dicantur qui non ab eodem uen-
dicant, neque concurrere ullo modo possunt. Sed
uideamus quare cum sic legatum est L. Titio fun-
dum illum do lego , P. Mæuio cundem fundum
do lego non auferat alter rem , alter æstimationem . & Paulus lib. iij. Sentent. recep. Interdum,
inquit, dimidium, interdum totum debetur lega-
tarijs: dimidium, si per uendicationem legatum sit,
totum si per damnationem. Et Caius lib. posterio-
re Institutionū , Si per uendicationem inquit una
res multis legata sit, & singuli hæc ipsam rem præ-
sumere uelint, æquales singuli de re capiunt por-
tiones. Inter legatum uendicationis & damnatio-
nis hæc differentia est, ut si disiunctim, id est sin-
gulis quæcunque res per legatum damnationis re-
licta fuerit, singulis integra debeat: id est, ut unus
rem ipsam, alter æstimationem rei ipsius in pretio
ab hærede pcipiat. Hæc Caius. Ex ijs Pauli & Caij
locis colligi illud potest, inter eos quibus eadem
res per damnationem relicta est, non esse ius ac-
crescēdi: ut pote qui coniuncti non sint. Ut cum
Paulus re coniuctos definit quibus eadem res
separatim legatur, intelligi oporteat, Per uendica-
tionem: cuius legati hæc sunt uerba, Illum seruum
tibi do, aut, Illum seruum tibi lego . Nam in dam-
natione ita dicimus, Tu hæres meus illi hoc da, aut
Illiud tibi ab hærede meo dari uolo . Sed uetere
hac legatorum sublata iam differentia, re coniun-

& os dicemus quibus eadem res quoquod modo se-
paratim legatur , eritque inter omnes ius accre-
scendi. Verum enim uero cum quædam pure, quæ-
dam sub conditione legentur, si Titio fundū illum
pure legauerim, & eundem Mæuio sub cōditione,
quæri potest sint ne coniuncti re. & dicendum est
coniunctos esse : deficiente enim conditione Mæ-
uij pars Titio accrescit quemadmodum scribit Iu-
lianuſ. Idem dicendum puto & si alteri in diem sit
legatum & ante eum diem decedat. Tractari illud
etiam potest si duobus legata res eadem sit separa-
tim, alteri ita si x. hæredi dederit , an cum onere
coniucto pars accrescat. & magis est ut sine onere
& libera accrescat : quod enim mero iure acquiri-
tur, sine onere acquiritur. Quod si coniunctim sic
legetur, Titio & Mæuio fundum illum do lego si
Titius x. dederit , Titio non dante , conditione
uterque deſtituitur : quare cum ex eo legato neu-
ter quicquam capiat , non erit inter ipsos ius ac-
crescendi. Quod si cōiunctim sic legetur , Titio &
Mæuio fundum illum do lego si centum hæredi
dederint, si Titius quinquaginta det, partem suam
feret. sed an & Mæuij si non dederit, pars ei accre-
scat? & Iabolenus accrescere cum onere respōdit.
Illud notandum summe est, inter eos qui contra
Testatoris nolūtatem admittuntur ad legatum, ius
non esse accrescēdi. Si enim mulieri & Titio usus-
fructus siquidem non nupererit mulier, relictus sit,

mulier quamvis nubat, legis tamen beneficio quæ conditionem uiduitatis remittit, legatum capiet: & propter eam Titius: quodque per se non habet per coniunctam habebit personam. Si Titius statu mutato usumfructum amittat, mulieri nihil eam rem profuturam scribit Papinianus: Puto neq; Titio si mulier capite minuatur. Ambo enim contra uoluntatem Testatoris legatum accipiunt. Cæterum quod dicimus coniuncto partem accrescere uacantem, intelligendum etiam est ipsius hæredi: eadē enim hæredis & demortui persona est: uerum tamen hæredi ita demum accrescit si de mortuus aut legatū iam acquisierat, aut post diem legati mortuus est, denique si legatum legati ue petitionem transmisit ad hæredem: cui, quod Testator petere potuit, deberi certi iuris est. Nec illud prætermittendum est quod à Labeone Antistio tractatum scribit in libris ad Sabinum Vlpianus, Si duos ex xj. uncijis, duos sine parte hæredes quis scripserit, mox unus ex ijs qui sine parte fuerunt instituti, repudiauerit, utrum omnibus semper accrescat, an ad solum sine parte scriptum pertineat. Qua in re Labeo uariauit. Sed Seruius Sulpicius omnibus accrescere dixit: neque enim esse coniuctos quod ad ius accrescendi attinet, qui sine parte essent instituti. Nullo modo coniuctos eos qui in eādem unciam ueniant, nemo dicat. Nā & Paulus coniuctos re & uerbis putat eos qui sic

instituūtur, L. Titius, P. Mæuius hæredes sūto, SE-
pronius ex parte dimidia hæres esto. Itaque Ser-
uius quantum ad ius accrescendi coniunctos esse,
id uero negat: negat ergo præferri ijs qui ex par-
tibus sunt instituti: accrescere tamen ipsis tanquā
cohæredibus non negat. Nam si omnibus semun-
cia accrescit, & sine parte scripto pro portio-
ne accrescit. Quale autē hoc sit quod dicimus tan-
quā cohæredibus accrescere paulopost latius ex-
ponemus. Nūc ad Seruiū. Is igitur quod ad ius ac-
crescendi attinet cōiunctos esse negat qui sine par-
tibus sunt instituti: quod subtili quadam ratione
dictum uidetur. Nam cum eos quibus nihil re-
lictum est coniunctos uix quisquam dicat, qui
autem sine partibus sunt instituti, ijs nihil relictū
uideatur, merito negat Seruius eos quod ad ius at-
tinet accrescendi , cōiunctos esse, hoc est præfer-
ri ijs qui ex partibus sunt instituti. Sed uideamus
si qui sine partibus scripti sunt, cōiunctim scrip-
ti sint, an non præferantur ijs qui ex partibus sunt
instituti? & magis est ut ne ita quidem præferan-
tur. Generaliter enim Seruius definit non esse cō-
iunctos quod ad ius accrescendi attinet , qui sine
partibus hæredes scripti sunt. Quid si sine partibus
omnes hæredes scripti sint, nihil ne tum intererit
coniunctim ne an separatim scripti sint? & labore
mus scribit interesse: tum igitur inter cōiunctim
scriptos ius erit accrescendi. Qui enim scrupulus

fieri potest, ubi ex parte institutus nemo heres est.
Quid si substitutus coniuncto datus est: & magis est ut ei coniunctus non præferatur. Si enim sic institui, Primus & Secundus heredes sunt, Tertius heres esto, Secundo Quartū substituo: repudiante Secundo Quartus ad eius partē admittetur. Quod non fieret, si ex partibus Primus & Secundus essent instituti uti paulo ante docebamus. Sed satis iam multa de duobus illis primis coniunctionum generibus: ad tertium transeamus. Genere igitur tertio ac postremo coniuncti sunt qui uerbis tantum coniuncti sunt, ijs uidelicet articulis,

E T, Q V E, C V M. Idcirco autem uerbis tantum coniuncti dicuntur quia à testatore ipso partes habent: hoc est à principio habent & semper habent. Qui autem partes sic habent, in res diversas uocari à testatore uidetur: diuisa enim pars totius nomen accipit. Quid qui re coniunguntur an non partes habent: & magis est ut ipsi partes faciant, quā ut à testatore habeant. in eandem igitur rem uocantur, eoque coniucti re appellantur: illi autem uerbis tantum coniuncti, qui non eadem re, sed orationis dyntaxat uinculo cōiunguntur. Quæ coniunctio non potest nō esse infirmissima: uix enim est ut ex sola orationis figura ullū ius oriatur: proinde neq; accrescēdi ius induxit. Qui enim sic legat, Titio & Mevio fundum Cumamum æquis partibus do lego, nō tam eos con-

iungere uidetur, quam celerius dicere uoluisse. Vnde Pomponius, Si ita quis, inquit, hæredes institerit, Titius hæres esto, Caius & Mænius ex æquis partibus hæredes suato, quamuis ET syllaba coniunctionē faciat, si quis tamen ex iis decedat, non alteri soli pars accrescit, sed omnibus cohæreditibus pro hæreditarijs portionibus: quia non tam coniuxisse quam celerius dixisse videatur. Quibus ex uerbis quam certo illud colligitur inter coniunctos uerbis non esse ius accrescendi. Quod si locus hic non est ad id probandum satis, Imperatorem audiamus lib. ij. instit. tit. de legatis, Si eadem res inquit, duobus legata sit, siue coiunctim, siue disiunctim, si ambo perueniant ad legatum scinditur inter eos legatum: si alter deficiat, quia aut spreuerit legatum, aut viuo Testatore decelerit, uel alio quoquo modo defecerit, totum ad collegatarium pertinet. Coniunctim autem legatur ueluti si quis dicat, Titio & Seio hominē Stichum do lego: disiunctim ita, Titio hominem Stichum do lego, Seio hominem Stichum do lego.

Ait Imperator inter re & uerbis coniunctos, inter re item duntaxat coniunctos ius esse accrescendi: de coiunctione ea quæ uerbo fit, siquidem & ea hoc quoque ius parit, quamobrem idem non scribit? Quin & Vlpianus toties ius accrescendi esse ait, quoties in duobus qui in solidum habuerunt concursu res diuiditur, idque & Celso & Ne-

C

ratio uisum scribit : ut inter eos q à principio pat-
tes habént, ius hoc esse nullo modo possit. Quam-
obrem igitur, dicat aliquis, cōiunctus re & uerbo
re dumtaxat coniuncto potior est, si uerbi coniun-
ctio nullam habet uim nullamq efficientiam ? An
quæ per se nihil possunt, cum alijs si coniungātur
aliquid interdum possint ? neque nouum id est in
iure Civili. ex pacto nudo uti Paulus lib. Sent. re-
cep. ij. scribit, in ciues Romanos actio non datur:
sed si contractui apponatur, oriri ex eo pacto acti-
onem certi iuris est. Quid ergo Pomponio respon-
deamus diserte pene dicenti inter uerbis coniun-
ctos ius esse accrescendi? Sic enim scribit, Si Titio
& posthumo legatum sit, non nato posthumo, to-
tum Titius uendicabit . Sed et si Testator uiriles
partes dari uoluerit , uel etiam id expresserit, to-
tum legatum Titio debetur non nato posthumo.
Idem scribunt Caius & Metianus. Caius ait, Si tibi
& posthumo suo restituere quis rogauerit, Metia-
nus, Vel ex parte te, & ex parte posthumum here-
dem instituisset , legatum ue aut fideicommissum
dedisset, Caius, Vtrum ita posthumus partem fa-
ciat si natus sit, an et si natus non sit, quæritur. Ego
commodius dici puto, siquidem natus non est, mi-
nime eum partem facere, sed totum ad te pertinere
quasi ab initio tibi solido relicto. Nō possunt tres
iij Iurisconsulti apertius dicere coniuncto uerbis
tantum partem uacantem accrescere . Videamus

tamen an hoc dici tantum possit cum mihi & po-
sthumo æquis partibus relictum est legatum, non
cum mihi & Titio: cum enim ei quem speras ali-
quando fore, & mihi legas, eum qui non est ita
uelle uideris partem facere, si nascatur: si non na-
nascatur, tum uti ego habeam solidum. Quæ cum
tua mens sit, nihil nocebit partiū expressio. Aliud
dicendum uidetur cum mihi & ei qui neque est,
neque futurus speratur à Testatore, legatum relin-
quitur: partem enim omnino faciet qui in rerum
natura non fuerit, quia nulla hic subesse conditio
uideatur, ut cū mihi & posthumo legasti. Quare
quod partes diuisi, id fecisse intelligeris, non
tam animo in præsentia partes constituendi quam
declarandi quibus partibus nato posthumo lega-
tum habere utrumque uelles. Cū igitur partes sub
conditione factæ sint, conditione non existente
factæ non esse intelliguntur: eoꝝ, uti scribit Caius,
solidum ab initio mihi relictum uidetur. Sed in-
stat idem rursus Pōponius: Si ita qs hæredes inq̄
instituerit, Titius hæres esto, Caius & Mænius ex
æquis partibus hæredes sunt, si qs ex ijs decedat
non alteri soli pars accrescit. Accrescit igitur &
uerbis coniuncto. Sed an tanquam cohæredi non
tanquam coniuncto? & magis est ut tanquam co-
hæredi accrescat: Idꝝ ex eo intelligi potest, quod
pro portione hæreditaria accrescit: Inter cohære-
des enim ius hoc uersari scribit Vlpianus, neq;

C ii

scriptos tantum, uerum etiam legitimos idque ex
sententia Iuliani. Quamobrem autem inter cohæ-
redes ius hoc sit, causam hāc esse puto quia nemo
præterea sit cui uacans pars acquiri possit: cuius
rei illud sit argumentū quod si hæredibus duobus
institutis deducto usufructu legata Titio sit pro-
prietas, altero ex hæredibus repudiante partem
suam, cohæredi non accrescit, sed ad proprietatem
revertitur, quemadmodū scribit Aphricanus lib. v.
quaest. Oppugnat nos postremo Modestinus ijs uer-
bis scribens, Mævio fundi partem dimidiām, Seio
partem dimidiām lego, eundem fundum Titio le-
go. Si Seius decesserit pars eius utriusque accrescit.
Quibus ex uerbis colligat fortasse quis multo ma-
gis partem Seij p portione accessuram Titio fuisse
si sic legatum fuisset, Titio & Seio ex partibus di-
midijs fundum do lego. Quod ipsum nobis ar-
gumento erit non induci ius accrescendi uerbi
coniunctione: cum & separatim datis partibus ac-
crescerē tñ partem collegatarijs uideamus. Quam-
obrem autem accrescat subiicit idem Modestinus,
Quia cum inquit, separatim & partes fundi & to-
tus fundus legatus sit, necesse est ut ea pars quæ
cessat pro portione legati cuique eorum quibus
fundus relictus est separatim, accrescat. Quāobrem
autem sit necesse non facile quis dixerit. Ego id-
circo necesse esse existimo, quia is cui totus fundus
legatus est, hæredi obstat ne penes eū uacans pars

maneat. Rursus quia neque re, neq; re & uerbo coniunctus cū eo sit cuius pars cessat, totam eius partem non habebit: accrescit igitur omnibus necessario: accrescit autem p; portione legati, non pro partibus virilibus. Nostram autem sententiam ratione non carere inde intelligi potest, quia si sicut tantum legatū esset, Mæuio dimidiā fundi, Seio dimidiā fundi do lego, decedere Seio ante diem legati, aut legatum repudiante, penes hæredem ea pars maneret: collegatario non accresceret. Nunc igitur idcirco penes hæredem pars uacans uidetur non manere, quia tertio collegatario totus fūdus legatus sit. Ut collegi illud recte possit, inter collegatarios neque re, neque re & uerbo coniunctos non esse ius accrescēdi nisi eorum aliquis hæredi obiciatur: obicitur autem is cui tota rē legata est. Quod autem ait Modestinus Separatim, sic est accipiendo, non coniunctim: si enim coniunctim Mæuio & Seio legetur dimidia, tum coniunctio impedit ne aut Titio pars Seij accrescat, aut penes hæredem relinquatur. Firmum igitur illud maneat inter coniuctos uerbis tantum non esse ius accrescēdi. Hactenus exposuimus quemadmodum inter coniuctos ius esset accrescendi, inter cohæredes præterea, interq; collegatarios ius hoc repeiri ostendimus. Quod autem de cohæredibus diximus, idem in ijs accipiendo est quibus ex S.C. Trebelliano restituta hæreditas est: nam & inter

hos ius esse accrescendi scribit Caius . Sed uideamus quod à Papiniano tractatum scribit ijs uerbis Vlpianus , Si quis haeres institutus ex semisse roga-
tus sit haereditatem restituere , & eam suspectam
dicens compulsus adierit, deinde fideicommissarius
narus fit (sic enim eo loco lego non ignarus) ac-
creuisse portionē haereditatis post restitutionem
scripto haeredi, an opus sit ei alia actione . Et Pa-
pinianus dicebat securū eum esse posse : sed neque
opus esse noua restitutione . Accreuisse portionem
scripto haeredi ait . ei igitur accrescit & qui inuitus
adit : sed & ei cui semis est ex S.C. restitutus : cui al-
ter Semis sine novo ullo iure acquiritur . Duobus
ergo parseadem accrescere potest , alteri ipso iure ,
alteri re ipsa . Post restitutionem ait : quid si ante
restitutionem ? tum soli ipsi scripto accresceret .
sed is ex S. C. Trebelliano totum assēm fideicom-
missario haeredi restitueret : neq; fideicō / quicquam
esset opus iure accrescendi . Compulsus , inquit ,
adierit . Quid si sponte adjit , & post restitutionem
alter semis accreuit ? & magis est ut tñ soli scripto
accruevit . Quid , ut apud eū maneat minime : sed
ut fideicommissario restituatur . Alia igitur tum
restitutione erit opus . Ponamus ante restitutio-
nem accreuisse : tum ex S.C. totum assēm fideicom-
missario restituet quemadmodum & is qui com-
pulsus adjit : In cuius odium receptum esse puto ut
si post restitutionem alter semis accrescat , recte

missarii

ipſi fideicommissario quoque accrescat: illud ei re-
lictum est, quod adimi scilicet non potuit, ut ei
ipſo iure vacans pars accrescat. Inter hæredem igi-
tur fiduciarium & cohæredem, inter fideicommis-
sarios hæredes ius hoc reperitur. Quid inter legi-
timos hæredes? & Vlpianus scribit reperi-
ri. Illud
ex Iuliano plus scribit, Si alter ex legitimis hære-
dibus repudiasset portionem, cum esset ab eo fi-
deicommissum relictum, cohæredem eius non esse
cogendum fideicommissum præstare: portionem
enim eius ad cohæredem sine onere ptinere. Sed
post rescriptum Seueri quo fideicomissa ab in-
ſtituto relicta à substitutis debentur, & hic quasi
substitutus cum suo onere consequetur accrescen-
tem partem. Idem in duobus scriptis hæredibus
tentari possit, ut si alterius semis grauatus fidei-
commisso fit, isç partem suā repudiet, alter quasi
substitutus cum onere consequatur accrescentem
partem. quemadmodum enim legitimi hæredes
sunt quasi inuicem substituti, ita & scripti hære-
des quasi substituti dici possunt. Non ſolum au-
tem in hæreditate ius hoc de quo scribimus, ue-
rum etiam in bonorum poffeffionibus uerfatur.
Proinde ſi plures ſint quibus bonorum poffeffio-
competit, quorum unus admiferit bonorum po-
fessionem, cæteri non admiferint, uel quod ſpre-
uerint ius ſuum, aut tempore bonorum poffeffio-
nis finito excludi ſint, aut ante mortui quam pe-

tierint bonorum possessionem, ei qui admisit, accrescunt etiam ea portiones quæ ceteris competenter, si petissent bonorum possessionem. Sed videamus ne si patronus à liberto ex semisse legitimo scriptus eius partis bonorum possessionem ad miserit, ei tamen scripti hæredis uacans pars sine noua bonorum possessione nō acquiratur. Et Paulus de ea res sic scribit, Sed cum patrono contra tabulas certæ partis bonorum possessionem Prætor pollicetur, scripto autem hæredi secundum tabulas alterius partis, conuenit non esse ius accrescendi. Igitur non petente scripto hærede secundum tabulas, alterius quoque partis sed nominatim patrō possessionem pollicetur: cum ceteri quibus accrescendi ius est, semel debeant agnoscere bonorum possessionem. Verba hæc Pauli egent interpretatione. A liberto igitur hæres scriptus patronus erat ex semisse, quem alioquin patrono in liberti bonis lex dat: ex altero semisse Titius: Admisit patronus bonorum possessionem secundum tabulas sui semissis, repudiantis scripti hæredis pars patrono quidem acquiretur, sed non sine noua bonorum possessione: inter eum itaque & scriptum hæredem ius non erit accrescēdi: inter quos enim ius hoc reperitur, semel tantum agnoscere debent bonorum possessionem. Quamobrem autem non sit accrescēdi ius inter patronum hæredem ex sua & legitima parte scriptum, & Titium scriptum

hæredem causa illa esse uidetur, quia quem patro-
nus semissem capit, non tam à Testatore quām à
lege capit: cuius, si ascriptus in testamento non es-
set, Prætor patrono bonorū possessionem contra
tabulas polliceatur. Placuit igitur parti legitimæ
testamentariam non accrescere. Legitima autem ea
pars semper intelligitur quā lex patrono dat, licet
in testamēto relicta sit. Cum igitur patrono nihil
dare libertus uideatur cum ei legitimam partem
ascriptibit, quomodo Patronus ius habeat accrescen-
di? Ut nō inelegāter dici possit hæredem à liberto
Patronum non fieri cui libertus nihil nisi quod
ipsius erat, reliquit. Quid igitur attinet ex legitimæ
parte scribi patronum? & dici pōt ad hoc pro-
delle ne præteritus, aut ex minore parte institutus
Patronus contra tabulas agere possit, rumpatq; li-
berti testamentum. Videamus igitur si patronum
ex dodrante Titium ex reliqua parte libertus hæ-
redem scripsit, an patrono Titij uacans pars accre-
scat. Sed magis est ut accrescat tāquam cohæredi:
habet nanque iam aliquid à liberto: nec enim do-
drantis ei Prætor contra tabulas bonorum posses-
sionem pollicetur. Merito igitur quis dubitauerit
an filius ex legitima parte institutus agnita bono-
rum possessione eius partis, sine noua bonorum
possessione Titij cohæredis uacantem partem ac-
quirat. & magis est ut habeat ius accrescendi: pa-
ter enim eam filio partem dedisse, non lex intelli-

D

gitur: eaqe nisi data sit, non certa partis ut patrono,
sed omnium bonorum filio Pretor possessionem
pollicetur. Ait igitur Paulus, Sed cum patrono bo-
norum possessionem certa partis Pretor pollicea-
tur, &c. Hec ex superioribus pendent: Paulo enim
ante scribitur, si plures essent quibus bonorum pos-
sessio competenteret, quorum unus admiserit bono-
rum possessionem, ceteri non admiserint, ei qui
admiserit, accrescunt etiam ex portiones quae
ceteris competenterent si petissent bonorum pos-
sessionem. Quod in patrono qui suae ac legitimae
partis possessionem accepit secundum tabulas fal-
sum esse Paulus notat: legitimae nanque partis pos-
sessionem accepit: legitimae quidem cum Pretor
eiusdem partis possessionem contra tabulas ei pol-
liceatur. haredis autem scripti pars testamenta-
ria est: cuius secundum tabulas duntaxat possessio-
nem scripto haredi Pretor ostendit. legitimae por-
to parti ut supra diximus, testamentaria non ac-
crescit: cum alteram lex det, alteram Testator. Igi-
etur non petente inquit Paulus, scripto haredi se-
cundum tabulas, eius pars patrono non accrescat,
quanquam suae partis bonorum possessionem se-
cundum tabulas iam admiserit: sed aliam rursus bo-
norum petet a Pretore possessione, Vnde legitimi,
ex qua parte Patroni etia uocantur: sine qua noua
possessione uacantem partem non acquirat: cum
ceteris inter quos accrescedi ius est, satis sit semel

bonorum creuisse possessionem. Dicū est de con-
iunctis, dictum de collegatarijs, dictum de cohæ-
redibus, de legitimis hæredibus, de bonorum pos-
sessoribus, sequitur ut de pluribus dominis qui per
communem seruum acquirunt, dicamus: sic enim
initio diuisimus. Apud Iulianum igitur lib. xxxvi.
Digest. queritur si communi seruo ususfructus sit
relictus & utrique domino acquisitus, an altero re-
pudiante uel amittente usumfructum alter totum
habeat. & putat ad alterum pertinere. Idem plus
ait, & si communi seruo & separatim Titio ususfr.
legatus sit, amissum ab altero ex socijs usumfr.
non ad Titium sed ad socium debere pertinere
quasi solum coniunctum. Nam quandiu uel unus
utitur, potest dici usum fructum in suo statu esse.
Quid ergo: communio in seruo plus possit, quam
rei uerborumq; potentissima illa atq; arctissima
complexio? Pone enim communi Seruo & Titio
coniunctim legatum usum fructum: Semisses in
usufructu fient: alterum feret Titius, Seruus alte-
rum: cuius partem si alter dominus repudiet, ad so-
cium tantum pertinebit: generaliter nanque defi-
nit Iulianus quandiu unus dominorū utitur, usum
fructum in suo esse statu. Quonam igitur modo à
Paulo dicitur re & uerbis cōiunctos cæteris om-
nino præferri personis? An id intelligendum est,
in parte coniuncti, Seruus autem coniunctus cum
Titio est, non domini qui per seruum acquirunt?

Dij

& magis est ut Seruus & Titius coniuncti sint.
Sed primum illud Iuliani, usum fructū seruo com-
muni relatum ab altero domino repudiatum aut
amissum totum ad alterum pertinere quemadmo-
dum defendi possit uideamus. Contra enim illa ra-
tio stat, quod, cum ususfr. dominis pro partibus
dominicis non solidus acquiratur, per partes ui-
detur constitutus: ut ius accrescendi inter eos esse
non posse uideatur. Nam ut idem Julianus scribit
lib. .xxv. Digest. Si duobus hæredibus institutis,
deducto usufr. proprietas legetur, ius accrescendi
hæredes non habent: uideri enim usumfr. consti-
tutū non cōcursu diuisum. Sed uerius est, id quod
idem Julianus scribit, personam serui ipsius inspici
oportere, cui totus legatus usus fructus est. de quo
auferri nihil debet quandiu sit qui per eum uta-
tur fruatur. Cuius rei argumentum maximum est
quod si die legati cedēte Seruus liber inueniatur,
ipſi totus ususfructus acquiratur. Serui nanque in
testamentis personam inspici Paulus & Papinia-
nus scribunt. Sed Celso quemadmodū responderi
possit nō facile dixerim, Proculo nāque placuisse
& à patre suo sic accepisse se scribit quod Seruo
communi legatum sit, si alter dominorum repu-
diaret, alteri non accrescere. Quod enim non ne-
mo fortasse respondeat illud Iuliani in usufr. hoc
Celsi in proprietate intelligendum, ualde est ridi-
culum: hactenus nanque refert legetur ne proprie-

tas an ususfructus seruo , quod proprietas acquisita
nunquam accrescat, ususfr. vero acquisitus si amit-
tatur, coniuncto tamen uel socio accrescit . Ante-
quam igitur acquisita sit uel proprietas , uel usus-
fructus, inter usumfr. & proprietatem legatam ni-
hil interest . Nam etsi Seruo communi legata sit
proprietas, & alter dominorum legatum repudiet,
totum ad alterū pertinebit. à Iuliano igitur Pro-
culum cum duobus Celsis reprehensum non ab-
surde omnino quis crediderit : post eos enim om-
nes & uixit & scripsit temporibus uidelicet AElij
Hadriani cuius iussu perpetuum edictum com-
posuit. Sed ad hanc tamen defensionem nunquā nisi
necessario cōfugerim. Si quid igitur est quod dici
possit, hoc fortasse fuerit, Proculo & duobus Cel-
sis uisum esse cum seruo cōmuni legatum est , in-
ter dominos ius accrescendi non esse, quod iij pro-
prie habeant quibus ipsis eadem res legata est aut
separatim, aut coniunctim. Quare cum ipsis domi-
nis neque separatim neque coniunctim, sed seruo
potius, legetur, ius domini non habeant accrescen-
di. Neque separatim autem neque coniunctim do-
minis eandem rem legatam ex eo docent quod si
ambo, uendicent, eam quisque legati partem ha-
beat quam in seruo haberet . Si coniuncti autem
aut re tantum, aut re & uerbo essent, totū uterque
uendicaret : & in eo concursu quā fierent partes
uiriles essent, non dominicæ . In summa hoc mihi

D iii

tres Iurisconsulti uoluisse uident, Quod repudiata ab altero domino pars alteri acquiratur, id fieri non tam quia ipsi recta accrescat, quam quod seruo non decrescat, ex cuius persona legatum consistere certi iuris est. Acquiri igitur alteri domino si quidem partem alter suam repudiaret, itaque amitteret, totum legatum Iulianus scribit, tres iij Iurisconsulti iure accrescendi acquiri negauerunt: quin iure potius non decrescendi acquiri significauerunt. Illud quidem iuri non decrescendi commune cum accrescendi iure est, quod post acquisitionem utrumque cessat. Nam quod ususfr. acquisitus ab utroque, tu ab altero domino amissus ad alterum totus pertinet, id non sit per ius non decrescendi (idem enim fieri uidentur si duobus coniunctim ususfructus legatus sit) sed propria quadam ususfructus natura. Quaobernem enim idem in proprietate non contingere? Intelligimus quaobernem & quemadmodum si quid seruo communi legatum sit, alterque repudiet legatum, totum alter acquirat. Neque uero solum aut amittente, aut repudiante altero domino partem suam, totum alteri acquiritur, uerum & cum alter capere non potest quemadmodum scribit Ulpianus lib. xxxj. ad ed. Si seruo, inquit, cōmuni legatum alter ex dominis sine libertate reliquit, hoc ad solum socium pertineat, an Pro socio iudicio cōmunicari cum hārede debeat, queritur. Et Iulianus ait Sex. Padium lib. vi,

referre Sabinum respondisse non communicari. &
posse hanc sententiam defendi Julianus ait. Idem
scribit Paulus sent. recept. lib. iij. Seruo, inquit,
communi & cum libertate & sine libertate legari
potest, totumque legatum socio Testatoris acqui-
titur. Quæ sententia hanc habet ratione, quia cum
in hærediti persona legatum non consistat, filius
hæres institutus partē eius legati quod ab ipso ser-
uo communi relictum sit, vendicare non potest.
hæredi namque ab hærede legati uideretur: quod
nulde esset absurdum. Totū igitur legatum eo alter
accipiet quia cedente die legati nemo præterea sit
qui per sernum acquirere legatum possit: hæres
namque nouus socius nihil propter eam quam di-
ximus causam, capere ex legato potest. Sed quis
ususfr. pauloante mentionem fecimus, uideamus
ecquid in parte hac iuris habeat singulare. Primū
igitur illud quod Paulus scribit lib. iij. sent. quan-
quam diuersa sunt usus & fructus, si alteri tamen
usus, alteri fructus legatus sit, fructuarius in usu
concurrit: quod in fructu usuarius facere non po-
test. Re igitur coniuncti quodammodo erunt qui-
bus sic legatum fuerit, Titio usum fundi illius do
lego, Seio fructum eiusdem fundi do lego. in eun-
dema namque usum uocantur. Idem tentari po-
test in usufr. & proprietate. si enim mihi proprie-
tas, tibi usufructus legatus sit, in usufructu con-
currimus: ita ut ego proprietatem cum usufructus

semisse, tu reliquū ususfructus semissem uendices.
Secundum illud erit quod ex Iuliani uerbis libr.
xxxv. Digest. colligitur, Si tibi inquit proprietas
fundī legata fuerit, mihi autem & Mævio & tibi
eiusdē fundī ususfructus, habemus ego & Mævius
trientes, & triens unus proprietati miscebitur. siue
autem ego, siue Mævius capite minutū fuerimus,
triens inter te & alterum nostrum diuidetur, ita ut
semissem in usufructu habeat is q̄ ex nobis capite
minutus non fuerit, ad te autem proprietas cum
dimidia ususfructus parte pertineat. Ex ijs Iuliani
uerbis colligi illud potest posse coniuncti partem
modo aliquo mihi accrescere, quo illi mea non
accruerit. legata tibi fundī proprietas est, eius
ususf. mihi Titio & tibi coniunctim. concursu tri-
entes sūt in usufructu. Tuus ex quo est cum pro-
prietate cōsolidatus, si statum mutes, tibi tamen
nō perit: neque enim iam ususfructus dicitur, cum
aliena res non sit: mea autem uel Titij pars alte-
rius nostrum capitī diminutione pro parte tibi
dimidia accrescit, alteri nostrum pro dimidia. Ne-
que uero mirum uideri debet proprietati partem
totam uacantem non accrescere, durat enim etiam
post partium acquisitionem in usuf. uis coniunc-
tionis, quod in proprietate secus est. cui senten-
tiæ congruit illud Pauli lib. iij. senten. recep. cum
duobus coniunctim usumfr. do lego, legatum al-
tero mortuo ad alterū in solidum pertinere. Tum

igitur demum amissus usus, uel morte, uel capitis
diminutione, uel non utendo te soli biennio, re
mobili anno, quemadmodum scribit Paulus lib.ij.
sent. recep. ad proprietatem reuertitur, ubi nulla
obstat impeditque coiunctio, propterquam etiam
ei cui proprietas legata fuerat uacans ususfructus
pars accrescebat. Sequitur enim ex Caio lib. vii. ad
ed. prouinciale, Et si tradideris alicui pprietatem
deducto usufructu, nihilominus putat Iulianus ac
crescere: nec uideri nouum tibi acquiri usumfru-
ctum. Tradita igitur & alienata proprietate, cum
tibi adhuc accrescat, non propter pprietatem tibi
antea accrescebat, sed ratione potius coniunctio-
nis. Quare cum ego coiunctus quoque sim, triens
uacans inter nos æqualiter diuidetur: q. si ego con-
iunctus non essem, totus ad proprietatem reuer-
teretur. Sequitur enim ex Vlpiano, Sed si cui pro-
prietas deducto usufructu legata sit, & mihi pars
ususfructus, uidelicet erit an inter me & hæredem
ius accrescendi uersetur. & uerum est ut quisquis
amiserit, ad proprietatem reuertatur. Quod eo sit
quia coniunctus is dici non potest cui ususfructus
relicta pars est. Sed uideamus an & si non deducto
usufructu proprietatem tradiderim, mihi tamen
uacans pars accrescat. Et Vlpianus lib. vii. ad edi-
ctum, Interdum inquit, pars ususfructus etiam nō
habenti partem suam accrescit. Nam si ususfructus
duobus fuerit legatus, & alter lite contestata ami-

serit usumfr. mox & collegarius qui litem contestatus non erat, usumfr. amiserit, partem dimidiam duntaxat quam amisit qui litem contestatus est aduersus eum qui se liti obtulit, a possessore non cōsequitur: pars enim collegarij ipsi nō domino proprietatis accrescit: ususfructus enim personæ accrescit & si fuerit amissus. Idem in proprietate legata dici posse uideatur: quam mihi & Titio legatam coniunctim, si uendicauero, posteaq; amisero in iudicio, partem Titij uacantem ab eo a quo iudicio uictus sum, consequar. neq; enim Titij pars ei qui cum Titio a Testatore coniunctus non est, nunquam accreuerit. Quod in usufructu dubium idcirco uideri poterat quia sua natura ad proprietatem reuertitur: quod ita est si coiuincta persona nulla sit cui accrescat: siue habeat, siue amiserit usumfr. re enim amissa uix est ius ut coniunctionis amittatur. Sed ad Vlp. uerba. Si usufr. inquit duobus fuerit legatus: coniunctim intelligo, si enim certis partibus, amissa pars ad proprietatem reuertetur, uti iam antea ostēdimus. & alter, inquit, lite contestata amiserit usumfructum, si enim aliquo eorum trium modorū quos antea posuimus amittat, coniuncto accrescat. Usumfr. autem in speciem totum, re uera partem: coiuincti enim partem amittere qui potuit nondur suam? totum porro in speciem, quia totus eum penes erat: totum enim uterque uendicat coniunctus. Mox inquit colle-

gatarius qui iudicio uictus nō fuerat amiserit, hoc
est repudiauerit usumfr. quanquam enim amitti
pprie dicāt quod est acquisitū , repudiari autem
delatum, oblatū tamen qui repudiat, amittit: alio-
quin quonam modo collegatarius totū in speciem
amisit usumfr. qui totum non habebat: partem in-
quit dimidiam dntaxat quam amisit qui litem
contestatus est aduersus eum qui se liti obtulit à
possessore consequitur. A possessore, hoc est ab eo
penes quem post sententiam totus est ususfructus
nam & fructuarius naturaliter dicitur possidere.
Eam dntaxat partem quam re uera amisit conse-
quitur. Quid hoc est: consequit̄ eam partem quam
iudicio amisit? quo iure? an non iudicata res est?
Corruptum locum esse puto, desiderariq; nega-
tionem . Sic igitur lego, Partem dimidiam dunta
xat quam amisit qui litem contestatus est, à posse-
sore non consequitur. sequitur enim , pars enim
collegatarij ipsi accrescit , nō domino proprieta-
tis: cum qua tum demum consolidatur ususfructus
cum persona coniuncta nulla est cui accrescat. Sed
& illud corrupte quoque legi puto, Aduersus eum
qui se liti obtulit. scriptū aut̄ fuisse, cui se liti obtu-
lit: reus enim liti se offerre , & iudicium accipere
dicitur . Postremi in diuisione nostra erant pro-
prietarius & fructuarius inter quos simile aliquid
iuri accrescendi reperiri diximus. Quod quale sit
ex ijs quz dicta proxime sunt intelligi potest: con

solidatio enim proprie est non accretio cum ad proprietatem reuertitur usufructus. Scribendi hic finem facerem si nobilem illam & uexatam quæstionē, Sit ne inter plures patronos ius accrescendi tacitus præterire possem . Vlpianus igitur lib. xxij. ad edictum, Si duo inquit patroni essent, & libertus altero deferente iurasset se libertum eius non esse, utrū alteri sibi debitæ portionis, an uero dimidiæ debitæ ei & suæ partis bonorū possessio competeteret Julianus quærerit. & ait, si is cui iuratum est patronus fuisset, alteri suæ partis bonorum possessionem cōpetere . Nec ei prodesse quod aduersus alterum libertus iurasset : multum tamen fidei & autoritatis apud iudicem patronū habiturum, quo magis se solum patronum probaret , cum libertus iurasset alterum patronum non esse. Locus hic ad ius accrescendi inter patronos uulgo creditur pertinere: mihi aliud iudicium est . Illud facile affirmauerim uix alium Vlpiani locum obscuriorem hoc reperiri: ut quisquis in tantis tenebris offenditer, nō indignus uenia fuerit. Libertus igitur duos cum haberet patronos : ex ijs qui patronos se uolebant, patronū alterum non esse, deferente ipso, iurauit. Is aduersus quem non iurauit quam partem feret ? Si solum se patronum probauerit , totum semissim quem lex in libertorum bonis patrono dat . Solum aut se patronum probauerit, si alterum qui iuramento exclusus iam est,

patronum fuisse demonstret. Non enim satis est ut
semissem totum ferat , aduersus alterum à liberto
iuratum esse. Non enim si is non sit patronus, ne-
mo continuo præterea sit. probādum itaq; patro-
no alteri est solum se patronū esse : alioquin qua-
drantem tantum feret:alterq; quadrans reseruabit
tur ei qui patronum se esse docuerit. Sed de uerbis
uideamus, Si duo patroni essent:hoc est si libertus
uere duos patronos haberet:duos autem patronos
habet qui aut à dominis duobus manumissus est,
aut cum ab uno manumissus sit , is relictis liberis
duobus decesserit : erunt namque patroni ambo.
Et libertus inquit iurasset altero deferente se liber-
tum eius non esse : coque eius libertus non esset.
Iuramentum enim personale ius inducit : quia ex
Vlp . lib . xxxiiij . ad edictum res iudicata indu-
cit:in qua tamen minus inesse autoritatis quam in
iuramento scribit Paulus lib . xvij . ad edictum. Iu-
lianuſ, inquit, quærit utrū alteri cui iuratum non
est sibi debitæ portionis bonorum competat pos-
sessio, hoc est semissis bonorum liberti, cum solus
patronus uideatur quia alterum non esse iura-
tum sit, an uero competit bonorum possessio di-
midiaꝝ partis partis debitæ ei, hoc est dimidiaꝝ par-
tis partis suaꝝ & legitimæ, quadrantis nempe , ac si
duo patroni essent. Et Julianuſ, inquit, ait, si is cui
iuratum est patronus fuisset, hoc est, si eum cui iu-
ratum est, patronū fuisse probet is cui iuratum non

est , suæ & legitimæ partis possessionem accipiet:
Excluso nanque eo qui solus concurrere poterat , totus semis huic scilicet debebitur. Neque ei inquit prodesse quod aduersus alterum libertus iurat: hoc est , neque sufficere ut totum auferat semensem quasi solus patronus , quia aduersus alterū iuratum sit: non enim si patronus ille non est , nemmo præterea alius est . Doceat igitur necesse est illum cui iuratum est patronum fuisse . Nihil , uti in principio posui , lex hæc ad ius accrescendi: sed sententiā titulo iuris iurandi sub quo ponitur congruentem hæc habet , Qui duos patronos habet & alterius iurat se libertum non esse , non confitetur utique alterum solum esse patronum . De iure tamen accrescendi si quis querat , sit ne inter plures patronos , respondeam non esse : quia à lege non à Testatore in eandem partem coniunguntur . Ius autem hoc à Testatore proficitur . Tum uero ius hoc non est usque ad certam partem sed in infinitum : at patrono ex alterius patroni parte tantum accedit quantum illi deest ad legitimam .

¶ Hæc fere Andrea frater de iure accrescendi habui quæ scriberē . Duo autem reprehensorum genera nostris laboribus opponuntur: alijs quod sine duce Bartolo scribam non placet , cū quo errare etiam honeste possem : præpropere alij & præfeste scribere aint hominem in hoc studio non dum se nem . Vtrisque semel respondendum est , amice ta-

men: benevoli enim sunt obiurgatores. Primū igitur nemo unquam suo odio efficiet à me ut Bartolus uituperet, summo uti audio, credoq; (nihil enim dum eius attigi) uir ingenio. Aliunde mihi iucundior laus fuerit, quām ex eorum insectatione qui si nihil aliud, publice prodesse studuerunt. Bartoli itaque gloria, gratia, nihil obsto nihil detraho, augere etiam si possim, cupiam: sed hoc dico, quod & æquissimis Bartoli manibus dictū uelim, certiores esse melioresq; haud Paulo quām Bartolum in iure Pop. R. duces, ueteres Iurisconsultos. At nisi prælucente Bartolo sequi eos nemo possit. Id qui existimat, nihil aliud quām de ingenij sui imbecillitate confitetur. Annis amplius sexcentis sine Bartolo atq; adeo sine interprete ius fuit: tot enim à Iustiniano ad Lotharium Saxonem numerantur: quo Imperat̄e uixit in Italia Irnerius Iuris interpres uetustissimus. Quin Imperator ipse si intelligi sine Bartolo ius nō potest, quid est quod Pandectis adhiberi prohibet commentarios? Quid ergo dicat aliquis, tu interpres condemnas? mini me equidem: nā & ipse ad interpretandum ius pro parte mea virili incubui, & bonis interpretibus magnam habendā gratiam censeo: sed hoc dico, si quis manibus non illotis ut aiunt, ius tractet, si diligēter tractet, non multum desideraturum eum aut meos, aut Bartoli (Vt parua cum magnis commentarios. Hæc denique orationis mes

summa est, posse hominem aliquo ingenio, indu-
stria aliqua, aliqua Latinarū, Græcarūq; literarum
intelligētia, veteris memoriz Populi Romani non
ignarum, in Dialecticis exercitatū, ob quam unam
artem lōge & xqualibus & ijs qui ante ipsum fue-
rant, Iurisconsultis præstitit Seruius Sulpitius, Phi-
losophiz demum non insolentem ac rudem, cui
Labeo Antistius quia egregie operā dederat, multa
in iure innouauit, posse inquam eum in quo hæc
sint per se in scientia hac aliquid consequi non
vulgare: in quo hæc non sint. sed non inseparabili
gius. Neq; id tamen sic accipi uelim, quasi hæc in
me sint: dicerem esse si ita sentirem, neq; in ueriti-
tate arrogantiæ crimen extimescendum putarem.
Reliqua facilis responsio est. Non cōsenui in iure
ciuili: ne uellem quidem. Operā tamen annos fer-
me tres Lugduni dedi AEmylio Ferretto parenti
alteri meo Iurisconsultorum memoriz nostrz fa-
cile principi: cum ille & respondendo, & monen-
do, & aliquid interdum ueluti prælegendo, satisfa-
ceret studio nostro ciuilis disciplinæ. Neque ex
eo tempore (annus autem hic est septimus) à libris
Iurisconsultorum longius unquam oculos dimo-
uimus. Nam id omne tempus quo Tolosa fuimus
tanta in studio assiduitate, tantaq; cōtentione usi-
sumus, ut maiore nō potuerimus. Quæ ut ita non
sint, imperite tamen faciunt qui de scriptis nostris
judicaturi, quām multos annos in hoc studio con-

sumpserimus quærendum censem : quid enim
aliud quærant iij quorum de re iudicium nullum
est ? Tum uero ars hæc neq; ita facilis est ut si-
mul aspici cognoscique possit, neq; ita difficilis ut
cognoscenda , quatenus est populo necessaria,
uix ætas sufficiat. Posita omnia sunt ante oculos,
posita in usu cotidiano communiq; hominū uita,
in foro ac iudicijs agitata , neq; ita multis aut dif-
ficilibus literis continentur . Nos floribus austros
Perditi,& in liquidos fôtes immisimus apos: no-
stro uitio in solo tam culto , tam miti Pro molli
uiola, pro purpureo narcisso Carduus , & spinis
creuit paliurus acutis, ut est apud Poëtam. Qu. Mu-
tius Scauola, idem Pontifex, idem iuris peritissi-
mus nullius sibi artis faciliorem cognitionem ui-
deri dicere solebat. Nervam filium de iure respon-
disse adolescentem admodum memoriae proutum
est. & ut scribendi finem faciam , Vetus frater est,
& uti mihi uidetur, uerum, nisi quod cito quisque
potuerit, nunquam omnino posse perdiscere.

V A L E.

F I N I S.

bocheni, undasius, omnino, boce, berdigine,
VATP.

J. E. A. V.

ГИНЕ

